

Temanotat

Irak: Barns oppvekstvilkår i Kurdistanregionen

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

The information in this report was mainly gathered during Landinfo's fact finding mission to the Kurdistan Region of Iraq in October 2012. Physical disciplining of children by parents and in school was pointed out as particularly problematic by organizations working on children's issues in Kurdistan. Issues such as "honor crimes" against minor girls and female genital mutilation of young girls was also discussed with the sources. Children below pubertal age are rarely subjected to "honor crimes". Female genital mutilation, however, is still prevalent in the region. Child labor is commonplace but not to any alarming degree, according to the sources. The KRG is running six orphanages, two in each provincial capital.

SAMMENDRAG

Dette notatet bygger for det meste på informasjon innhentet under Landinfos reise til Kurdistanregionen i Irak (KRI) i oktober 2012. Fysisk avstraffelse av barn i hjem og skole ble fremhevet som særlig problematisk av organisasjoner som arbeider med barn i Kurdistan. Temaer som "æresforbrytelser" mot mindreårige jenter og kjønnslemlestelse av jentebarn ble også tatt opp med kilder på reisen. Barn i lav alder synes i liten grad å være utsatt for "æresforbrytelser". Kjønnslemlestelse av jenter derimot er fortsatt utbredt i regionen. Barnearbeid er vanlig, men forekommer etter kildenes utsagn ikke i noen alarmerende grad. KRI har et offentlig barnehjemssystem bestående av to barnehjem i hver provinshovedstad.

INNHold

1. Innledning	5
2. Skole, ernæring og barnearbeid	5
2.1 Fysisk straff i skole og hjem.....	5
2.2 Trengsel i skolen.....	5
2.3 Ernæring	6
2.4 Barnearbeid.....	6
2.4.1 <i>Omfang</i>	6
2.4.2 <i>Lovgivning</i>	6
2.4.3 <i>Tiltak mot barnearbeid</i>	7
3. Æresforbrytelser mot mindreårige jenter	7
4. Kjønnsllemlestelse (FGM) av mindreårige jenter	8
4.1 Områder og lokalsamfunn med registrert forekomst av FGM	9
4.2 Forekommer FGM i bestemte stammer?	11
5. Arrangerte ekteskap mellom mindreårige kurdiske jenter og voksne menn i utlandet	12
6. Kort om offentlige barnehjem	13
7. Oppsummering	13
8. Referanser	15

1. INNLEDNING

Informasjonen i dette notatet er hovedsakelig innhentet på Landinfos informasjonsinnhentingsreise til Kurdistanregionen i Irak (KRI) i oktober 2012. Notatet tar først opp noen enkeltstående temaer som etter kildenes vurdering vedrører barns oppvekstvilkår i KRI. Deretter behandles såkalte "æresforbrytelser" og omfanget av kjønnslemlestelse (FGM). I notatet blir disse spørsmålene tatt opp i forbindelse med mindreårige. Videre behandles arrangerte ekteskap i sammenheng med mindreåriges migrasjon til utlandet. Avslutningsvis omtales det offentlige barnehjemstilbudet i KRI.

2. SKOLE, ERNÆRING OG BARNEARBEID

UNICEF (møte i Erbil oktober 2012) fortalte at de betrakter fysisk disiplinering i skolen og i hjemmene samt trengsel i skolen som de mest presserende problemene for barn i KRI. Underernæring er også i noen grad en utfordring, ifølge UNICEF.

Barnearbeid får oppmerksomhet fra kurdiske myndigheters side og fra Kurdistan Save the Children (KSC, møte i Sulaymaniya oktober 2012).

UNICEF definerer personer under 14 år som barn.

2.1 FYSISK STRAFF I SKOLE OG HJEM

Foreldre generelt har etter UNICEFs oppfatning stor tro på fysisk straff som disiplineringmetode overfor barn. Fysisk avstraffelse er vanlig både i hjemmene og på skolen. For å ta tak i dette har UNICEF startet et initiativ – *The Child Friendly School Initiative*. Dette er et rammeverk for barns læringsmiljø som UNICEF fremmer i flere land. Rammeverket skal bl.a. bidra til å beskytte barn mot overgrep i skolen (UNICEF 2012a).

I KRI som helhet blir rundt 70 % av alle barn i alderen 2-14 år straffet fysisk av foreldrene (Erbil 59 %, Sulaymaniya 71 %, Dohuk 82 %), ifølge den landsomfattende undersøkelsen *Multiple Cluster Indicator Survey – MICS*, publisert av det irakiske og det kurdiske statistiske sentralbyrået i 2012 (CSO & KRSO 2012, s. 153), med teknisk og finansiell støtte fra UNICEF. Blant jenter i samme alder ligger andelen på 67 %, mens den blant gutter er på 72 %. UNICEF la ellers frem tall (2012b) som indikerer at 19 % av jentene som ble straffet fysisk, ble straffet på en måte som UNICEF anser som "alvorlig" (*severe*). Blant guttene ligger denne andelen på 17 %.

2.2 TRENGSEL I SKOLEN

Det er stor plassmangel i den offentlige skolen i KRI. Dette skaper trengsel i klasserommene, og UNICEF viste til at undervisningen må gjennomføres i to til tre

skift per dag i de fleste skolene. Skolene har dessuten for få klasserom. I tillegg sliter mange av skolene med primitive bygninger og lokaler. Disse skolene omtales som *mud schools*.

Skoleoppmøtet er høyt i barneskolen for KRI samlet, med en andel på rundt 95 % som fullfører. Deretter faller imidlertid oppmøtet markant til i underkant av 70 % på ungdomsskolenivå (*secondary school*). For hver enkelt KRI-provins ligger oppmøtet i barneskolen nokså likt, med 94,7 % for Erbil, 98,2 % for Sulaymaniya og 94,7 % for Dohuk (CSO & KRSO 2012, s. 136). På ungdomsskolen er oppmøtet lavest i Dohuk (65,7 %). Deretter kommer Erbil med 69 % og Sulaymaniya med 79 % (s. 137). Andelen som går i grunnskolen, har ifølge UNICEF (2012b) ligget stabil de siste fem årene, mens andelen som fullfører grunnskolen, har steget fra 49 til 65 %.

2.3 ERNÆRING

UNICEF refererte til data fra CSO & KRSO (2012, s. 22-29) og opplyste at hele 15 % av barna i KRI er hemmet i veksten pga. dårlig kosthold og smittsomme sykdommer. Av disse 15 prosentene er 6 % ”alvorlig veksthemmet”. 7 % har lavere kroppsvekt enn normalt for alderen, og i denne andelen har 4 % betydelig lavere vekt enn normalt. Andelen barn som opplever akutt vekttap i forhold til kroppshøyden, ligger på 5 %, og i denne andelen har 3 % alvorlig akutt vekttap. Andelen som er vedvarende hemmet i veksten, har gått opp noe siden 2006; fra 13 til 15 %.

2.4 BARNEARBEID

2.4.1 Omfang

NGOen Kurdistan Save the Children (KSC), som er delvis finansiert av de kurdiske selvstyremyndighetene (KRG), la fram tall fra en undersøkelse de hadde gjennomført i de tre største byene i KRI. Tallene viser at antallet barn i ulovlig arbeid er på vei nedover – fra 14 000 i 2007 til 12 000 i 2010. Antallet barn som jobber, stiger i skoleferiene. De fleste jobber i ikke-produktive yrker – som selgere i basarer og på markeder.

Ifølge UNICEF (møte i Erbil oktober 2012) er ikke barnearbeid særlig utbredt i KRI. De fleste barna går på skolen. Forekomsten av barnearbeid er ifølge UNICEF dobbelt så høy på landsbygda som i byene. De som dropper ut av skolen, begynner med det fra 5. klasse. Senere øker raten fra 7. klasse, da det fra dette klassetrinnet er mange som får lengre skolevei, ifølge UNICEF.

2.4.2 Lovgivning

I dag er barnearbeid regulert i arbeidsloven av 1987. Loven definerer personer under 18 år som ”barn” (art. 90.1). Det finnes også utfyllende bestemmelser om vern av mindreårige vedtatt av de amerikanske okkupasjonsmyndighetene i 2004 (Tillegg til arbeidsloven 2004, art. 90-97). I henhold til arbeidsloven kan barn fra 15 år og oppover utføre ”dagarbeid” utenfor hjemmet. Loven har også en bestemmelse (art. 90.2) om hva slags arbeid barn ikke kan utføre – blant annet arbeid som medfører fare for arbeidstakerens liv, helse og moral. Loven har også bestemmelser om blant annet arbeidsdagens lengde, nattarbeid og erstatning for arbeidsulykker.

Ifølge KSC finnes det også en egen lov om vern av ungdom – Juvenile Care Law. Denne loven legger vekt på tiltak for sosial integrasjon og har som formål å forebygge ungdomskriminalitet.

2.4.3 Tiltak mot barnearbeid

KSC opplyste at de i perioden 2007-2010 drev et prosjekt mot barnearbeid som så ble overført til myndighetene for videreføring. I prosjektperioden gjennomførte KSC en studie av forholdene i familier hvor barn arbeidet ulovlig og fulgte opp med midler til støtte. Gjennom studien fikk man dokumentert antakelsen om at de fleste barna som jobber ulovlig, kommer fra fattige familier. KSC har senere gjort feltbesøk til stedene der barn jobber ulovlig og fått barna tilbake i skolen. Disse tilfellene har blitt rapportert til ungdomspolitiet (Juvenile Police), og KSC har samtidig krevd foreldrenes underskrift på en erklæring om å sende barna tilbake til skolen.

Prosjektet ble i 2010 overført til regionalmyndighetene og avdelingen for sosial velferd (Department of Social Welfare) under Arbeids- og sosialdepartementet (KRG Ministry of Labour and Social Affairs, MoLSA). Myndighetene har etter hva KSC mente, ikke vært helt tilfredse med å få overført ansvaret, men følger nå opp med hjem- og arbeidsplassbesøk. Myndighetene har varslet at de dessuten vil følge opp KSCs undersøkelser med en plan for å få ned antallet barn som jobber ulovlig. De vil igangsette prosjekter for å lokalisere de hyppigste lovovertredsene.

KSC hadde ikke tall for 2012 for effektene av prosjektet sitt.

Representanter for det kurdiske regionale parlamentets komité for barne- og kvinnespørsmål (møte i Erbil oktober 2012) fortalte at et lovutkast om barn, som også vil regulere barnearbeid, sirkulerer i parlamentet. Inntil denne loven blir vedtatt, gjelder den irakiske nasjonale lovgivningen. Den nye loven vil etter det komiteen opplyste, kun gjelde for KRI, og den vil erstatte den gjeldende nasjonale loven.

Ifølge UNICEF er utkastet til ny lov om barn for KRI utarbeidet av regionalregjeringens arbeids- og sosialdepartement (Ministry of Labour and Social Affairs, MoLSA) med bistand av UNICEF. Lovforslaget er nå til behandling i parlamentets Shura-råd¹. Etter det UNICEF sa, er imidlertid forslaget kun ment å være et tillegg for KRI til gjeldende irakisk lovgivning, og ikke en erstatning. Noen videre oppklaring om lovforslagets status i forhold til nasjonal lovgivning har det så langt ikke lyktes Landinfo å skaffe.

3. ÆRESFORBRYTELSE MOT MINDREÅRIGE JENTER

”Æresforbrytelser” i gjengs betydning følger vanligvis av det som anses å være brudd på de normer for moralsk oppførsel som påligger en kvinne. I kurdisk kultur vil en jente vanligvis ha nådd pubertetsalder før hun kan ansvarliggjøres for uakseptabel moralsk oppførsel. Ifølge statistikk fra KRGs generaldirektorat for oppfølging av vold mot kvinner (General Directorate of trace violence against women 2010, s. 10) var 7 % av kvinnene som ble drept av ”æresårsaker” i 2010, i alderen 13-18 år. De øvrige var i høyere aldersgrupper (57 % i alder 19-30, 32 % i alder 31-60 og 4 % over 61 år). 18 % av de drepte var ugifte, resten var gift (s.11).

---

¹ Shura-rådet er organ innen justisforvaltningen som har til oppgave å vurdere legaliteten av parlamentets lovforslag.

I henhold til informasjon innhentet i 2009 (Udlændingesservice, Dansk Flygtningehjælp & Landinfo 2009, s. 44-45), blir æresforbrytelser i KRI vanligvis begått mot gifte kvinner i alderen 14-30 år som kommer fra familier der familiemedlemmene har lav utdanning og er fra rurale områder. Kilden til denne opplysningen er Generaldirektoratet for oppfølging av vold mot kvinner (General Directorate of trace violence against women). Da lederen ved direktoratet ble intervjuet i 2012 (møte i Erbil oktober 2012), la hun ikke frem noen ny informasjon som tilsa at det hadde skjedd endringer i dette bildet.

4. KJØNNSLEMLESTELSE (FGM) AV MINDREÅRIGE JENTER

Den tyske humanitære organisasjonen WADI publiserte i 2010 et omfattende tallmateriale om forekomsten av kjønnslemlestelse i de kurdiske områdene i Irak, inkludert de områdene som er under *de facto*, men ikke juridisk kontroll av de kurdiske selvstyremyndighetene (KRG). WADI ble også konsultert på Landinfos reise til KRI i oktober 2012 (møte i Sulaymaniya). I WADIs undersøkelse er kjønnslemlestelse registrert i bestemte lokalområder. Det fremgår av tallmaterialet som WADI har publisert (2012, s. 6), at omfanget av FGM på slike steder kan omfatte tilnærmet hele den kvinnelige befolkningen.

Ifølge WADI er det vanligst å utføre kjønnslemlestelse på mindreårige i alderen 4-6 år. Generelt forekommer praksisen i alderen 2-12 år. WADI publiserte i 2012 (s. 14) tall som viser i hvilken alder kjønnslemlestelse blir utført blant kurdere, arabere og turkmenere i Kirkuk. Der fremgår det at jenter i den kurdiske befolkningen oftest blir omskåret i 5-årsalderen (ca. 20 % av utvalget), jenter i den arabiske befolkningen i 5-6-årsalderen (2-3 % av utvalget) og jenter i den turkmenske befolkningen i 6-årsalderen (ca. 2 % av utvalget). Blant arabiske og kurdiske jenter blir inngrepet også utført i 10-årsalderen (ca. 2 % av utvalget for hver av gruppene). Fra 12 års alder synker tallene i alle de tre gruppene til ca. 1 % frem til 20 år. Disse tallene er samlet inn i Kirkuk provins, som ligger utenfor KRI, men fordelingen er ifølge WADI i overensstemmelse med den de tidligere har funnet i KRI, selv om verken arabiske eller turkmenske kvinner har vært omfattet av de andre studiene.

Også UNICEF mente at kjønnslemlestelse praktiseres på jenter ned til 5-årsalderen.

I henhold til undersøkelsen WADI publiserte i 2010, var forekomsten av kjønnslemlestelse blant jenter i alderen 14-19 år 56,9 % i Sulaymaniya og 59 % i Erbil (WADI 2010, s. 5). Dohuk ble ikke tatt med i undersøkelsen pga. problemer som WADI oppga å ha hatt med datainnsamlingen.

Landinfo hadde samtale med den første spesialdommeren som er oppnevnt til å dømme i saker etter loven om vold i hjemmet (møte i Sulaymaniya oktober 2012). Denne domstolen er blitt opprettet i medhold av loven om straffbar vold i hjemmet Anti-domestic violence law 2011), som ble vedtatt av det kurdiske regionale parlamentet i 2011. Dommeren poengterte at kjønnslemlestelse ikke forekommer i saker som kommer for retten. Dette forklarte hun med at kjønnslemlestelse er sterkt på retur og i dag stort sett kun forekommer i enkelte landsbyer. Dersom slike saker likevel skulle komme for retten, vil retten kunne idømme bøter på 1-5 millioner ID (NOK 4800 – 23 000), i henhold til loven som forbyr kjønnslemlestelse (Anti-

domestic violence law 2011, art. 2). Loven gjelder kun i KRI. I en rapport utgitt av Human Rights Watch (2012) ett år etter at loven trådte i kraft, fremkommer det at loven ikke blir håndhevet. Flere av kildene innen politi og domstolen som det refereres til i rapporten, hevder at myndighetene ikke har gitt dem noen instruksjon om hvordan loven skal håndheves.

Lederen for Generaldirektoratet for oppfølging av vold mot kvinner uttrykte seg litt mindre kategorisk og viste til at kjønnslemlestelse fortsatt blir foretatt. Også hun mente imidlertid at forekomsten minsker år for år.

Landinfo (2013, s. 9) har tidligere vist til at kjønnslemlestelse blir foretatt mens barna er små, og at inngrepet bare unntaksvis foretas på voksne kvinner.

Som man ser så spriker kildenes oppfatninger av problemets omfang. Myndighetenes nokså forsiktige vurderinger av omfanget sammenliknet med de fra kampanjeorganisasjonen WADI, virker ikke helt overraskende. Kjønnslemlestelse har lenge vært WADIs mest profilerte sak, mens avdekkingen av at dette fenomenet har en tydelig forekomst i det kurdiske samfunnet, naturlig nok ikke er uproblematisk for KRGs omdømme. Den ovenfor nevnte MICS-surveyen (CSO & KRISO 2012, s. 161), som tar for seg en rekke velferdsindikatorer, viser følgende provinsvise forekomst av kjønnslemlestelse utført på døtre av kvinner i alderen 15-49 år:

- Sulaymaniya: 22,2 %
- Erbil: 29 %
- Dohuk: 4,8 %

Noen aldersfordeling blant disse døtrene er ikke oppgitt.

Legger man de foreliggende tallene til grunn, kan man muligens forstå det slik at kjønnslemlestelse fortsatt er forholdsvis utbredt, men sjelden dukker opp til behandling i rettssystemet. Videre synes forekomsten å være nedadgående.

4.1 OMRÅDER OG LOKALSAMFUNN MED REGISTRERT FOREKOMST AV FGM

På spørsmål om hvorfor kjønnslemlestelse bare er dokumentert å forekomme i bestemte områder/lokalsamfunn, svarte medlemmene av det kurdiske regionale parlamentets komité for barne- og kvinnespørsmål (møte i Erbil oktober 2012) at det henger sammen med lokale tradisjoner. Komitémedlemmene mente grunnlaget for disse tradisjonene har sitt opphav i en bestemt tolkning av islam. Det er ulike lovskoler innen islam, og ulike steder følger ulike lovskoler. Kjønnslemlestelse blir i det kurdiske samfunnet legitimert innenfor Shafi-lovskolen og brukt på steder der man følger denne lovskolen. På den annen side følger nesten alle de sunnimuslimske kurderne i Irak denne lovskolen, uten at alle dermed praktiserer kjønnslemlestelse.

Etter sine undersøkelser i 2010 kom WADI (s. 6) frem til at kjønnslemlestelse forekommer i følgende landsbyer:

Erbil provins (prosent av utvalget):

- Qushtapa (10 %)
- Shawis (77,8 %)
- Sebran (77,8 %)
- Dostapa (over 80 %)

- Daratu (over 80 %)

Sulaymaniya provins (prosent av utvalget):

- Margasor (27,1 %)
- Penjwin (17,5 %)
- Ranya (95,5 %)
- Qaladiza (97,4 %)
- Dokan (94,4 %)
- Choman (97,3 %)
- Beramkron (100 %)
- Takia (100 %)
- Halai Sarchawa (100 %)

Dohuk provins

Her har det ikke lyktes WADI å innhente tall som de finner pålitelige, men en landsdekkende undersøkelse blant kvinner i alderen 15-49 år viser at kun 1,7 prosent av utvalget i Dohuk var omskåret mot 54,3 prosent i Sulaymaniya og 57,5 prosent i Erbil (CSO & KRSO 2012, s. 160).

Diyala provins (prosent av utvalget - Diyala er ikke del av KRI, men deler av provinsen er under *de facto* KRG-kontroll):

- Qoratu (16,7 %)
- Kalar (94 %)

I møtet med Landinfo i oktober 2012, fortalte WADI at de også hadde intervjuet 30 kvinner i Koye og funnet av 15 av disse var omskåret.

I en undersøkelse av Kirkuk provins, som heller ikke del av KRI, men delvis under *de facto* KRG-kontroll, har WADI (2012, s. 10) publisert følgende tall på forekomst av kjønnslemlestelse blant kvinner over 14 år. Listen omfatter provinsens administrative distrikter:

- Kirkuk by (39,1 %)
- Altun Kupri/Makhmur (52 %)
- Hawija (27,4 %)
- Daquq (31,9 %)
- Dibis (51,4 %)
- Riadh (32,8 %)

- Rishad (20 %)
- Laylan (85,7 %)
- Schwan (80 %)
- Yayji (53,1 %)
- Taza (19,2 %)
- Abassi (25,6 %)
- Zab (33,3 %)

UNICEF hadde ikke samlet data om fenomenets utbredelsesområder, men bemerket at det i enkelte landsbyer er slik at samtlige innbyggere er i slekt med hverandre. Vi forsto dette som at det derigjennom kan oppstå en gjengs oppfatning blant befolkningen på stedet som fremmer praktiseringen av kjønnslemlestelse.

Tallene gjengitt over, viser at det er store forskjeller i forekomst av kjønnslemlestelse mellom de enkelte stedene der fenomenet er registrert. Der hvor forekomsten er vesentlig lavere enn 100 %, ligger det nær å anta at det er fordi ikke alle familiene på stedet praktiserer fenomenet. Vi har imidlertid ikke data for å kunne fastslå dette med sikkerhet, eller om det er andre mønstre som forklarer variasjonene.

4.2 FOREKOMMER FGM I BESTEMTE STAMMER?

Spørsmålet ble stilt til medlemmer av parlamentets komité for barne- og kvinnespørsmål. Deres svar var at kjønnslemlestelse ikke følger noen klare stammelinjer. I stedet beskrev de praksisen som et gammelt uvesen som kom til Kurdistan via araberne i faraoisk tid, og at det ikke finnes noe grunnlag for kjønnslemlestelse i islam.

Heller ikke WADI mente at fenomenet følger noen klare familie- eller stammelinjer. Derimot påpekte WADI sammenhengen praksisen kan se ut til å ha med islamske lovskoler. Kjønnslemlestelse er ifølge fatwaer som er blitt utstedt av ulike mullaher i KRI, nærmest påbudt i Shafi-lovskolen. Blant dem som følger Hanafi-, Hanbali- og Maliki-skolen, er det derimot ikke obligatorisk. I en rapport utgitt av Human Rights Watch (2012), gir organisasjonens lokale kilder uttrykk for at det for mange er avgjørende hva de religiøst lærde sier om praksisen. Dersom ikke de fordømmer omskjæring av jenter, vil mange fortsette å utføre inngrepet. At de religiøst lærdes mening har betydning, ser man av de diskusjonene som har pågått mellom dem i KRI. Diskusjonene viser at de lærde strides og har bl.a. resultert i uttalelser fra ulike hold om at kjønnslemlestelse er henholdsvis påbudt, forbudt, anbefalt, akseptert, bør frarådes innenfor islam eller er opp til foreldrene. (Se Landinfo 2013, s. 12-13).

UNICEFs representant var mer usikker og trodde at kjønnslemlestelse følger visse familielinjer. De hadde imidlertid ikke noe sikkert grunnlag for sine antakelser.

I lys av disse uttalelsene kan det se ut til at lokal forståelse av religiøse dogmer kan spille en større rolle enn stamme- eller familieoppfatninger, eventuelt at dette smelter sammen i mange lokalmiljøer, og at man der ser en større tilbøyelighet til å praktisere kjønnslemlestelse. Vi har imidlertid så langt ikke funnet noe holdbart grunnlag for å fastslå at det faktisk finnes en slik sammenheng. Det er fortsatt slik at

de fleste kurdere i KRI følger Shafi-skolen, uten at kvinnene dermed på samtlige steder der befolkningen følger denne lovskolen, er omskåret.

5. ARRANGERTE EKTESKAP MELLOM MINDREÅRIGE KURDISKE JENTER OG VOKSNE MENN I UTLANDET

Landinfo ble bedt om å undersøke i hvilken grad det forekommer at mindreårige kurdiske kvinner reiser ut av Irak på egenhånd for å gifte seg med vesentlig eldre menn i utlandet, og hvordan kvinnene eventuelt kommer seg frem til destinasjonslandet på egen hånd.

Spørsmålene ble forelagt IOM (møte i Erbil oktober 2012), som mente det er svært sannsynlig at dette forekommer, og at det er kvinnens familie som arrangerer det. Dersom en familie allerede har gjort arrangementer for ekteskap med en jevnaldrende i Kurdistan, blir ikke det nødvendigvis sett på som noen hindring hvis muligheten til å inngå et mer fordelaktig ekteskap for datteren med en eldre mann i Europa, dukker opp. Det vil i så fall riktignok skape konflikt i forholdet til den tilkommendes familie, men konflikten vil være mulig å løse. Ifølge IOM finnes det eksempler på at eldre menn kommer til KRI for å se seg ut en ung jente.

Slike ekteskap arrangeres ved at jenta reiser til Europa ved hjelp av menneskesmuglere. Utreisen skjer ofte via Zahko som ligger i nordvest. IOM kunne bekrefte at flere grupper på 7-10 unge kvinner i alderen 17-20 år fra det sørlige og sentrale Irak, har reist ut denne veien. IOM var sikre på at smugling foregår og at prisen er fra 3000-10000 USD/person. De hadde imidlertid ikke like sikker informasjon om hvorvidt også kurdiske kvinner bruker de samme eller lignende nettverk for å komme seg fra Irak til destinasjonsland, men antok at de gjør det.

Opplysningene fra IOM tyder på at konstellasjonen eldre mann/svært ung kone godt kan forekomme, og at den under gitte betingelser også kan være den foretrukne for kvinnens familie. IOMs opplysninger tyder også på at det finnes etablerte smuglerruter ut av KRI som brukes av irakiske kvinner. Om disse rutene i like stor grad brukes til å få unge kurdiske kvinner fra KRI frem til en eldre kommende ektemann i utlandet, har vi imidlertid ikke noe klart bilde av.

UNICEF hadde ikke like inngående kjennskap til problemstillingen som IOM. Rent generelt påpekte imidlertid UNICEF at selv om arrangerte ekteskap er den vanligste formen for ekteskapsinngåelse i KRI, blir ikke ekteskapene arrangert mens barna ennå er små.

Organisasjoner og myndigheter rapporterer at trafficking generelt er et stort problem i Irak. Heartland Alliance (2007, s. 4, s. 22) antar at flere hundre irakiske kvinner har blitt handlet med eller smuglet for ulike formål, til eller via KRI i årene 2002-07. Det amerikanske utenriksdepartementet (U.S. Department of State 2011) melder om tilfeller der enkelte irakiske foreldre samarbeider med menneskesmuglere om å frakte sine mindreårige jenter ut av landet i forbindelse med prostitusjon. Samme kilde påpeker også at det store antallet internt fordrevne irakere er spesielt utsatt for trafficking.

6. KORT OM OFFENTLIGE BARNEHJEM

Dette temaet ble diskutert med KSC (Kurdistan Save the Children). KSC opplyste at et barn er "foreldreløst" i juridisk forstand når det har mistet både mor og far. Om slike barn har et rettslig krav på en barnehjems plass, har vi ikke sikker informasjon om.

I KRI er det to offentlige barnehjem i hver av de tre største byene Dohuk, Erbil og Sulaymaniya. De har alle en stabil finansiering. To av dem har i den senere tid byttet til bedre lokaler. De offentlige barnehjemmene tilbyr fri kost, klær, skolegang samt litt lommepenger. Alle som får plass på barnehjem, får de samme tjenestene. Barnehjemmene tar imot barn som juridisk sett er foreldreløse, barn som har mistet den ene av foreldrene, barn av skilte foreldre og barn hvor en av foreldrene enten er i fengsel eller på langtidsopphold i psykiatrisk institusjon.

Dersom den utvidede familien til et foreldreløst barn overtar ansvaret for barnet, vil familien motta 120 000 ID (587 NOK) månedlig i offentlig stønad. Myndighetene tilbyr megling med familier som ikke ønsker å overta omsorgen, men legger ellers ikke noe press på den utvidede familien. Det hender at den utvidede familien avviser å påta seg omsorgen for et barn som har blitt foreldreløst. Et barn som blir avvist på denne måten, vil få plass på offentlig barnehjem.

Barn som flytter ut fra barnehjem, vil bli fulgt opp av det offentlige ved at barnehjemmets ansatte eller engasjerte sosialarbeidere følger opp familiene som overtar omsorgen.

Sosialarbeiderne har visse fastsatte oppfølgingsoppgaver. En slik oppgave er å arrangere megling/konfliktløsning hvis det er konflikter i familien som er bakgrunnen for at den ikke vil påta seg omsorg. Sosialarbeideren foretar også rutinemessige hjemmebesøk 1–2 ganger i måneden for å kontrollere hvordan barnet behandles. Dersom man finner at behandlingen hjemme er for dårlig, vil barnet bli tilbudt å vende tilbake til barnehjemmet.

Det bor til sammen 120-150 barn på barnehjem i KRI. Det er separate barnehjem for gutter og jenter. Klientellet er 1-17 år gamle.

7. OPPSUMMERING

Underkapasitet i skolen og fysisk avstraffelse av barn i skole og hjem anses av kildene å være betydelige problemer som berører barn generelt i Kurdistan-regionen. Omfanget av barnearbeid og underernæring derimot fremstår som mer begrenset. Det er fortsatt ukjent hvilken effekt den kommende regionale barneloven og de regionale myndighetenes oppfølging av innsatsen mot barnearbeid vil få.

På reisen kom det ikke frem nye opplysninger som tyder på at mindreårige jenter under 14 år er utsatt for "æresforbrytelser" i noe større omfang enn det som tidligere er anslått. I henhold til rapportene fra Direktoratet for oppfølging av vold mot kvinner er også yngre jenter utsatt, men i mindre grad enn de som er noe eldre. I og med at de æresbegrepene som innebærer straff, først blir gjort gjeldende overfor

jenter i pubertetsalderen, antyder foreliggende informasjon at det særlig er fra denne alderen av at slik straff er aktuell.

Kjønnslemlestelse av mindreårige jenter ser fortsatt ut til å forekomme i stort omfang, selv om trenden muligens er nedadgående. Det kan ellers se ut som om det er en kombinasjon av religiøse oppfatninger og familietradisjoner som påvirker utbredelsen av fenomenet.

Blant de kildene som ble konsultert, var det først og fremst IOM som hadde kvalifiserte synspunkter på spørsmålet om migrasjon av mindreårige kvinner i forbindelse med ekteskapsinngåelse med menn i betydelig høyere alder.

Det finnes et offentlig barnehjemstilbud til foreldreløse barn i alle de tre KRI-provinsene.

8. REFERANSER

Skriftlige kilder

- [Anti-domestic violence law] (2011). *Anti-domestic violence law in the Kurdistan Region-Iraq. Resolution No (8) of the year 2011*. Erbil: Kurdish Regional Parliament.
Engelsk oversettelse utført av General Directorate of trace violence against women.
- [Arbeidsloven] (1987). *Iraq Labour Code. Act No. 71 of 1987*. Bagdad: Revolutionary Command Council. Tilgjengelig fra http://files.wp-irak.de/gesetze/Labor_71_1987_En.pdf [lastet ned 17. januar 2013]
- CSO & KRSO, dvs. Central Statistics Organization & Kurdish Regional Statistics Office (2012, september). *Monitoring the situation of children and women. Iraq Multiple Indicator Cluster Survey 2011. Volume 1: Final report*. Bagdad: CSO & KRSO. Tilgjengelig fra [https://www.yousendit.com/download/WUJaMFhvYXlsMHIVQU1UQwCSO & KRSO 4 Report IRAQ EN Volume 1.pdf](https://www.yousendit.com/download/WUJaMFhvYXlsMHIVQU1UQwCSO%20%26%20KRSO%204%20Report%20IRAQ%20EN%20Volume%201.pdf) [lastet ned 17. januar 2013]
- General Directorate of trace violence against women (2010). *The Statistic's about social Conditions of Women in Kurdistan Region*. Erbil: General Directorate of trace violence against women. Tilgjengelig fra <http://data.bgta-krq.org/data/English%202010.pdf> [lastet ned 17. januar 2013]
- Heartland Alliance (2007, mai). *Human Trafficking in Iraq. Patterns and practices in forced labor and sexual exploitation*. Chicago: Heartland Alliance. Tilgjengelig fra <http://www.scribd.com/doc/60276600/Human-Trafficking-in-Iraq> [lastet ned 22. januar 2013]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2012, 29. august). *Iraqi Kurdistan: Law banning FGM not being enforced*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2012/08/29/iraqi-kurdistan-law-banning-fgm-not-being-enforced> [lastet ned 14. januar 2013]
- Landinfo (2013, 6. februar). *Irak: Kjønnsmlemlestelse*. Landinfo: Oslo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2296/1/2296_1.pdf [lastet ned 8. februar 2013]
- [Tillegg til arbeidsloven] (2004, 5. mai). *Amendments to the Labor Law No. 71 of 1987. CPA Order No 89, 30 May 2004*. Bagdad: Coalition Provisional Authority. Tilgjengelig fra <http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/77032/81470/F1644531479/IRQ.77032.pdf> [lastet ned 17. januar 2013]
- UNICEF (2012a, 25. mai). *Child Firendly Schools*. New York: UNICEF. Tilgjengelig fra http://www.unicef.org/lifeskills/index_7260.html [lastet ned 17. januar 2013]

- UNICEF (2012b, 30. juni). *IRAQ Multiple Indicator Cluster Survey 4. Review of Preliminary Findings*. Erbil: UNICEF.
- Udlændingesservice, Dansk Flygtningehjælp & Landinfo (2009, 3. juli). *Security and Human Rights Issues in Kurdistan (KRI), and South/Central Iraq (S/C Iraq)*. København: Udlændingesservice. Tilgjengelig fra <http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/5EAE4A3C-B13E-4D7F-99D6-8F62EA3B2888/0/Iraqreport09FINAL.pdf> [lastet ned 3. januar 2013]
- WADI (2010). *Female Genital mutilation in Iraqi Kurdistan. An empirical study*. Frankfurt: WADI. Tilgjengelig fra http://www.stopfgmkurdistan.org/study_fgm_iraqi_kurdistan_en.pdf [lastet ned 3. januar 2013]
- WADI (2012). *Female genital mutilation in Iraq: An empirical study in Kirkuk province*. Frankfurt: WADI. Tilgjengelig fra http://www.stopfgmkurdistan.org/media/Study_FGM_Kirkuk-en-1.pdf [lastet ned 3. januar 2013]
- U.S. Department of State (2011, 27. juni). *2011 Trafficking in Persons Report*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/country,,USDOS,,IRQ,,4e12ee7237,0.html> lastet ned 22. januar 2013]

Muntlige kilder

- Generaldirektoratet for oppfølging av vold mot kvinner (General Directorate of trace violence against women), ved direktør Kurda Omar. Møte i Erbil 14. oktober 2012.
- Spesialdommer oppnevnt til å dømme i saker etter loven om vold i hjemmet (Anti-domestic violence law). Møte i Sulaymaniya 16. oktober 2012.
- IOM. Møte i Erbil 14. oktober 2012.
- KSC, dvs. Kurdistan Save the Children. Møte i Sulaymaniya 16. oktober 2012.
- Det kurdiske regionale parlamentets komité for barne- og kvinnespørsmål (Kurdistan Regional Parliament, Committee on Children and Women's Issues). Møte i Erbil 14. oktober 2012.
- UNICEF. Møte i Erbil 14. oktober 2012.
- WADI. Møte i Sulaymaniya 16. oktober 2012.